

אוצר הנפש

לקט משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א בנושאי נפש ומידות

עלון מס' 26

שמיני תשע"א

פריצה אל האינסוף

פרשת שמיני בתורה היא הפרשה היחידה בתורה שנקראת על שם מספר. פרשה זו נזכרת בגמרא בקידושין בהקשר לסופרים אשר "סופרים כל האותיות בתורה". מדוע שמונה הוא מספר כה עיקרי בעניין הסופרים? ראשית, המספר שמונה רומז כשמו לסופר שמונה את כל אותיות התורה. שמונה הוא המספר שעובר את שבעת ימי ההיקף. מספר זה הוא גם החזרה ל-א' (כמו החזרה במוצ"ש ליום ראשון) וגם פריצה אל האינסוף, אל מה שמעבר לטבע המדוד והמוגבל. תכונות אלה של השמונה בולטות במיוחד "ביום השמיני" בפרשתנו. מחד יום זה (שהיה יום א' בשבוע, יום א' בחודש ויום א' בשנה המתחילה מניסן) חזר ל-א' באופן המובהק ביותר, ונטל עשר עטרות של "ראשון": "עשר עטרות נטל אותו היום: ראשון לבריאת העולם, ראשון לכהונה, ראשון לנשיאות, ראשון לשכינה, ראשון לעבודה, ראשון לברכת כוהנים, ראשון לראשי חודשים, ראשון לאיסור במה, ראשון לאכילת קדשים וראשון לירידת האש". ומאידך היה היום השמיני פריצה מההכנה האנושית בשבעת ימי המילואים להשראת אור אינסוף במשכן.

(מעייין גנים")

פרצוף העבודה (המשך לחלק ה')

תיקון כוח המדמה - 'עבודת הנפש' בספירת הדעת

"לעבד את האדמה" כזכור היא היכולת בנפש לתקן את כח המדמה. כדי לחנך אדם שסובל מפרנויה וכיו"ב צריך קודם כל להראות לו את התמונה האמיתית של הדברים, כדי שיוודע שיש כאן בעיית דמיון. איך עושים זאת? ככלל אין לתת לו תרופה. אמנם יש כדור, אך זו סגולה, וב-99% מהמקרים לא צריכים כדורים (ניתכן שיש אחוז אחד שצריך). אז מה עושים? יש לחנך אותו ליגיעה, לעבודה. ספירת הדעת היא העמקה במציאות. יש בשכל (כמו בכל דבר) אורך, רוחב ועומק. דעת היא העומק. דמיון לעומת זאת, הוא מבט חיצוני ושטחי על המציאות. איך אפשר להראות למישהו שחושב ששונאים אותו וכי שהוא שקוע בדמיונות? רק אם מביאים אותו להעמיק במציאות. רוב האנשים בעולם בלא מודע חיים את חייהם בצורה שטחית ביותר ללא שום העמקה אמיתית במציאות. החינוך לא להיות שטחי, שזהו תיקון הדעת, מוציא את האדם מהדמיונות. כל הדמיונות הם בגלל שהאדם מפרש דברים באופן שטחי. הוא מפרש פירושים ללא הקשר אמיתי בין דבר לדבר, ומסיק מסקנות שאין להן שום שחר. וזאת משום שאינו יודע מה זה להעמיק.

להעמיק זה לא דבר פשוט. צריך משפיע חסידי שמסוגל ללמד מישהו להעמיק במה שענינו רואות. בשביל להעמיק צריך להיות עם ענוה כמשה רבינו, זו תכונת הדעת. אך כאמור אם מגיעים להעמקה ניתן להיגמל מהדמיונות, שכולם באים מהקשרים לא נכונים. דמיונות אלו הם **אסוציאציות**, דימוי מילתא למילתא: קרה כך וקרה כך ואולי יש קשר? כשה מתחיל להיות חולני, אני מרגיש שהרדיו מדבר אלי. קרה משהו והרדיו אמר כך וכך ואז שמעתי ברחוב משהו כזה - זו כבר מחלה. זה לקחת נקודות של שטח גמור וליצור הקשרים מדומים בין הנקודות, ומכך מתפתחים שיגעונות. הכל בגלל שאין כאן שום אחיזה אמיתית במציאות, ודעת מעמיקה באמת. כתוב שאם אין דעת - כל הרגש שנוול בלב, מההתבוננות הוא "דמיונות שוא".

ישנו מאמר חז"ל חשוב "אם אין דעת הבדלה מניין" - דעת הוא הכוח להבדיל נכון, להבחין נכון בין תופעות, ולא לעשות אסוציאציות משקריות. צריך להבדיל, כלומר לדעת שתופעה זו שייכת למשהו אחד ותופעה זו למשהו אחר, ואין קשר בין הדברים. לכאורה, מורנו הבעל שם טוב לימד אותנו להפיק מכל מפגש וחוויה בחיים מוסר השכל בעבודת השי"ת, לדעת שבכל דבר ודבור, ה' מדבר אתי, רומז לי, מנחה אותי. אכן, הדברים האלה נאמרו למי שדעתו חזקה ומתוקנת, למי שיוודע להבדיל בין אמת לשקר (קרי: דמיונות שוא), למי שרגיל לחדור לעומק כל דבר כפי שלימדונו רבותינו הקדושים כיצד להעמיק באמת, למי שמפיק מסרים כאלה שנוגעים לעבודת ה' הפנימית שלו בלבד. לא איתותי עתידות, לא אינשים והפחדות, לא שבחים ומחמאות, רק מסרים המעוררים את האדם להודות לה' על מה שהראה לו כדי שיתבונן ויתקן פרט זה או אחר בעבודתו, לחזור בתשובה מאהבה ושמחה בה', ותו לא מיד. ברגע שאדם מעמיק, צריך ראייה או הוכחה מאד מוצקת שיש באמת קשר בין שני דברים. לא פשוט לדרוש גזרה שווה (קשר בין שני פסוקים). זה אפשרי רק אם יש קבלה ממש רבינו שיש באמת קשר כאן (כאשר בנפש כל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו כמבואר בתנאי, ושם מוסבר שהיינו כח הדעת להעמיק בהתבוננות בה' כו', וכמו אצל משה עצמו העיקר הוא להיות ענו - "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"). זה חוש מיוחד - **חוש ההקבלה** המתוקנת, **קבלה** מלשון **הקבלה** - וזה לא דבר שכל אחד יכול לעשות כחפץ לבו, כאשר עדיין כולו מונח בשטחיות.

(י"ג אב תשס"ט)

חוש המישוש - החוש לבחור בן זוג (החוש של

חודש תשרי - שבט אפרים)

אחר כך בא אפרים - לשון פרו ורבו - כוח המישוש (כוח התשמיש בנישואין), שבא ממח החכמה. זהו הכוח לבחור בן זוג - כוח אינטואיטיבי לחלוטין. ודאי צריך לשפוט אם זה שידוך טוב או לא, אבל עצם הבחירה היא אינטואיטיבית (ענין לא רציונאלי, לא שפיט).

חוש הריח - חוש לרגישות (החוש של חודש חשון

- שבט מנשה)

החוש הבא הוא ריח - החוש של חדש חשון - ובהפשטה היינו החוש להרגיש נשמה אחרת. לראות אותך זה אחרת מלשמע אותך. לראות אותך זה למקד את האינטואיציה שלי בך, לשמוע זה לכלול משהו ממך בתוכי, אבל להריח אותך זה משהו אחר. כתוב שמיח ריח ולא ישפוט למראה עיניו או למשמע אוזניו. ובכל זאת הריח יותר דומה לשמיעה מאשר לראיה, היות שיש בו הפנמה וקליטת דבר מה. מה הוא ריח? רגישות לאחר, רגישות למה שהשני צריך. על ידי הריח אני מפנים (בימקיף, יחסית לשמיעה בה ההפנמה היא בפנימיות ממש) ומתפעל מהמציאות שלך. רגישות חשובה בעיקר בהקשר של נישואין. בעל לא רגיש יכול לגרום לאשתו לבכות ואפילו לא לדעת איך גרם לכך (דבר חמור מאוד כמבואר בדברי אדה"ז על כך בשו"ע).

חוש השינה - חוש לרגיעות (החוש של חודש

כסלו - שבט בנימין)

החוש של חדש כסלו הוא חוש השינה. חוש גם מלשון מהירות - חיש מהר. הרבי אמר שהוא ישן מעט כי הוא ישן מהר. 'אני צריך לישון שמונה שעות, והוא יכול לישון שעה או שתיים או חמש דקות'... ההפשטה של שינה היא הכוח של הנשמה להירגע ולבטוח (לכן בעברית **כסל** - השרש של **כסלו** - הוא לשון בטחון). בתחילת החודש יש **בטחון**

סביל - כפי שאמר חזקיהו, אני ישן על מיטתי וכו', מחר הכל נגמר (מלחמת עם סנחריב מלך אשור), ומה הוא עושה? הולך לישון - זו לא בעיה שלי אלא של ה'. בסוף החדש יש **בטחון פעיל**, כפי שהיה לחשמונאים, שכמעטים הביסו מיליונים, אבל הם היו היוזמים. חוש השינה הוא חוש יהודי - שייך לספירת הדעת. רוב החלומות בתורה נקראים בחדש כסלו, והאבן של חדש זה בחשן היא **אחלמה** - מלשון **חלום**. יוסף הצדיק הוא החולם הגדול בתורה וחלומותיו מתגשמים. בתחילת החודש ישנה רגיעה וחלומות ובטחון סביל בה', ובסופו בטחון פעיל (הקשור בפרט לספירת הנצח, נצחון על הזמן) שמאפשר לעשות דברים בלתי אפשריים.

(חי' כסלו, תשע"א)

אותיות מוחכימות: נשמה - שמנה

הגוף מוגבל וקטן ואילו הנשמה אינסופית ושמנה.

כתוב בשבחי הבעש"ט כי בעת הלווייה של הבעש"ט תמה מאד רבי נחמן מהורודנקה על כך שאינו רואה מאומה. כשבא מבית החיים ראה נוראות גדולות ואמר לרבי זאב וולף קיציס: בודאי כך צריך להיות.

התגלות לאחר יאוש

ידוע שבלווייה של גדול הדור רואים עמוד אש, ולכן התפלא רבי נחמן מהורודנקה כאשר לא ראה דבר כשהלך אחר מיטת הבעש"ט. ודוקא כאשר חזר מהלווייה ראה נוראות גדולות ואמר לחברו רבי זאב קיציס שבודאי כך צריך להיות, והדבר מתאים לתורתו של הבעש"ט.

ישנן שלוש מדרגות ידועות בחסידות של השתלשלות, התלבשות והשראה. **השתלשלות** זו בחינת העבר, מעבר מהעבר להווה. **התלבשות** פירושה שכעת מתעברת באדם נשמה, אבל השראה פירושה לקבל מהעתיד, כלומר שההתגלות תהיה בעתיד. כך היה בלווייה של הבעש"ט שההתגלות הייתה לאחר שחזרו מהלווייה ולא בשעת המעשה בהווה.

הגילוי בא לרבי נחמן מהורודנקה מעצמו כאשר לא ציפה לו. דווקא כאשר יורדים מהעניין, הוא מגיע לפתע. דרושה כמובן הכנה להתגלות, אבל היא מופיעה דווקא כאשר האדם יורד מהעניין.

המשיח יגיע באותו אופן, כאשר יורד מהעניין ונתייאש ממנו. האדמו"ר הזקן אמר כי המשיח שהעולם מצפה לו אף פעם לא יבוא, ולכן כדאי להתייאש ממנו. את המשיח האמיתי לא רוצים ולכן הוא יפתיע לגמרי בבואו.

(התוועדות תש"ס)

איסור כלאיים

בספר דברים כתובה המצווה של "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" מפני איסור כלאיים. מהו הטעם לאסור חריש בשור ובחמור יחדיו? הראשונים תולים את הטעם בצער בעלי חיים, צערו של החמור, ומסבירים שמאחר שהשור הינו בע"ח תקיף ומהיר מטבעו, ואילו החמור הוא בע"ח עצלן ואיטי מטבעו - אם יושמו שניהם יחדיו, השור ידחף ויוליך את החמור בניגוד לקצב הטבעי שלו - דבר שיגרום לו צער. ולכן, אסור לתת לשור להפך את הקצב הטבעי של הליכת החמור ולהובילו משום צער בע"ח.

מצווה זו מתבטאת גם בחיי הנישואין, ואף בחינוך ילדים. בד"כ יש כל מיני סוגים של ילדים. יש ילד שהוא יותר חריף בשכלו וילד שפחות חריף, ילד שהוא יותר מהיר בהתנהגותו וילד איטי יותר. אך אם יניחו את שניהם ללמוד ביחד, הדבר יפגום בילד החלש משום שהמהיר יזרו את החלש ללמוד לפי הקצב שלו, בניגוד ליכולתו של החלש.

כמובן, שיש לחשב בכל מקרה לגופו מהו האיזון הנכון, מפני שלפעמים יש מקרים בהם טוב ונכון להניח ילד חלש ביחד עם ילד חרוץ כדי שילמד ממנו זריזות וחריצות. בכל אופן, במקרה שלנו של השור והחמור - החמור אינו מסוגל ללכת יותר מהר. הוא מקרה אבוד... האיטיות היא בטבעו, ולא יעזור לשור ילחנך את החמור להיות מהיר כי בכך הוא רק מצערו.

לפי זה ניתן לומר שהחמור מסמל את האיטיות של ביאת המשיח, ויש לשער כי אם המשיח היה רוכב על סוס או על שור היה בודאי מגיע יותר מהר, אך כידוע המשיח הוא "עני ורוכב על חמור", שמן הסתם גם רובץ על משאו... ("אוצר הנפש" ב')

הרצון (חלק ב')

ב"ספר יצירה" כתוב "אם רץ לבך שוב לאחד". משפט זה מבטא את עיקר הרצון במדרגת הנשמות. ברגע שהנשמה מרגישה את עצמה כנשמה ו"חלק אלוך ממעל" המשוחררת מהרע ומהגלות המעלה אותה, היא רצה (רצון מלשון ריצה) מלמטה למעלה לחיק אביה שבשמים. "אם רץ לבך" ברצוא, ברצון אדיר לעלות אל הקודש - "שוב!" ברצוא ושוב של הנשמה יש רצון (רצוא) עד לגבול מסוים. ישנו רצון לה, אבל ישנו "שוב". אם רוצים את ה', צריך לשוב לארץ ולקיים מצוות. הרצון אינו מוחלט וחייב להתהפך בשלב מסוים, ואחר כך חוזר חלילה, כמו מעגל מחזורי.

גם במדרגת האלוקות יש רצון מלשון מרוצה, אבל לא מלמטה למעלה, אלא מלמעלה למטה. כתוב ב"משלי" "מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב". בלשון הקבלה "מגדל עז שם ה'" הוא המלכות או בפשטות בית המקדש, וה"צדיק ונשגב" הוא היסוד העומד למעלה מה"מגדל עז". הצדיק רץ מלמעלה למטה אל ה"מגדל עז", וכאשר הוא מתחבר ומתעצם עם ה"מגדל עז" מתקיים "ונשגב".

בריצה הקודמת אומרים לאדם: "שוב", ואילו בריצה זו אומרים לו: "נשגב". ברובד האלוקות יש רצון מוחלט שלא מתהפך - "בו ירוץ צדיק ונשגב" - סוף דבר. ה"נשגב" מבטא קימה נצחית. האדם משיג את מטרת מרוצתו, ואז הוא נשגב ועומד לעולמי עד.

הרצון של העולם התחתון - עולמות - הוא בודאי רצון לקבל, וגם הרצון של "אם רץ לבך" - נשמות - הוא עדיין בגדר של רצון לקבל - ריצה כלפי מעלה לקבל גילוי אלוקי. לעומת האלוקות שם יש רצון להשפיע ולתת.

("אוצר הנפש" א')

אמרת הרב

להיות חכם פירושו לנצל כל הזדמנות.

ניתן להשיג את ספרי "אוצר הנפש" בין כל

ספרי הרב גינזבורג באתר www.pnimi.org.il

או בטל' 050-6360882 או 1700700966

הרשמה לקבלת העלון: odedm@neto.net.il

